

מדריך ללימוד הספר פאר הליקוטים

מקור חכמה ליקוטי אשרי תמימי דרך א מורה"ן נחל נובע י"ז

בעזרת א"ל עניין אשר שמים וארץ קנה. ונתן לנו את תורתו מודרן מתנה. נתחיל להדפיס חידושים נפלאים ונוראים על מאמרי רבנו בר בר חנה. בזכות זה נזכה לעלות לעיני ברננה. א"ל קרית מנחם דוד הנח :

ה' התרגום הרגום ללשון הקודש

ו' ערכים ובידונים בבור המשנים המוכרים הנכבדים במאמר

א' תמימי דרך א ליקוטי מורה"ן מדויק ומונה נ"פ דפוסים ראשונים

ב' מקור חכמה מראי המקומות השייכים למאמר

ג' נחל נובע ליקוט פירושים מספר רבינו ותלמידיו

ד' מילואי חכמה חספות והשלמות לטור 'מקור חכמה'

ה' ילקוט הנחל חספות והשלמות לטור 'נחל נובע'

ו' סיפור התגלות המאמר המאורעות שהביאו לגילוי

ז' מבואות הקדמות ומבואות בקבלה

ח' עצה ותושיה העצה הוצאה מהענין הנלמד

ט' מסילת הקשרים קשרים במאמר וה"ל כללי הענין

י' ואני תפלה התפלות השייכות לענין הנלמד

יא' עצה ותושיה העצה הוצאה מהענין הנלמד

יב' מסילת הקשרים קשרים במאמר וה"ל כללי הענין

בתנית הספר - שמות המורים ויעודיהם

מטרת הספר 'פאר הליקוטים' להוות מעין חברותא וגשר בין הלומדים החפצים ללמוד את דברי רבינו הקדוש, לבין עומק תורותיו. הספר מיוסד על צורת הדף המסורתית כעין גמרא, ומכיל טורי עזר שונים המסייעים להבין ולהעמיק בדברי רבינו, ולעזור ללומדים להתגבר על המניעות המתעוררות כנגדם בעת לימודם.

תחילה נסקור את תפקידו ויעודו של כל אחד מהמורים שבספר, ולאחר מכן נציע מספר אופנים כיצד ללמוד בספר פאר הליקוטים.

- א' "ליקוטי מורה"ן".** במרכזו הדף מובא הליקוטי מורה"ן כלשונו, מוגה ומדויק על פי רוב מתוך הדפוסים הראשונים: דפוס מוהרנ"ת משנת תקפ"א, דפוס תלמידי מוהרנ"ת משנת תרל"ד, ודפוס הרב ממשערהרין משנת תרל"ו.
- ב' "סיפור התגלות המאמר".** במאמרים בהם ידוע לנו סדר האירועים דרכם נשתלשל ונתגלה המאמר ממקורו העליון, וכן כשמצאנו שיחות השייכות למאמר, הצגנו זאת בתחתית הדף בעמודים הראשונים של המאמר.

טורי ה"נחל נובע" וה"מקור חכמה" הינם בכחית אבות הספר, ו'מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות', הלא הם הטורים "ילקוט הנחל" ו"מילואי חכמה":

ה) "ילקוט הנחל". טור זה ממוקם תחת ה"נחל נובע", ומשלים אותו; אך לעומת ה"נחל נובע" בו הצגנו את המובאות השייכות למאמר - אך ורק מספרי רבינו ותלמידיו שנכתבו עד לתקופתו של הרה"ח ר' שמשון בארסקי ז"ל בלבד, ב"ילקוט הנחל" הצגנו גם מובאות מספרי תלמידי התלמידים עד לימינו, ועד בכלל.

אמנם יש לציין, שבטור זה ימצא הלומד גם מובאות מתוך ספרי רבינו ותלמידיו המוקדמים, אותם בחרנו שלא להציג ב"נחל נובע", מחמת שהם מפליגים מעט מעצם הפירוש הפשוט של המאמר. בדרך כלל יהיו מובאות אלו קטעי דרוש מליקוטי הלכות, או מעשיות ועניינים שונים, המוסיפים נופך וחן לענין הנלמד באותו העמוד.

ו) "מילואי חכמה". טור זה ממוקם תחת ה"מקור חכמה", ומשלים אותו. טור זה בנוי על אותו עקרון של ה"מקור חכמה", אך בו מובאים דייקא קטעים המרחיבים ומעשירים את הנושא המדובר, המוסיפים נופך וחן לענין הנלמד באותו העמוד.

בנוסף לטורים הנ"ל, ישנם עוד שישה טורים נוספים:

ז) "ערכים וכינויים". בטור זה בחרנו את הערכים והמושגים המרכזיים במאמר, ועל כל אחד מהם הבאנו תחילה ביאור קצר להבנת הערך והמושג, ואחריו ליקטנו הגדרות וכינויים שונים השייכים לאותו הערך, המוסיפים נופך ורוחב להבנתו. טור זה מיוסד על הכלל השמונה עשר מח"י כללי העיון שבהקדמת הספר "ביאור הליקוטים".

ח) "המתרגם". תרגומים לקטעי הארמית שבספר.

סביב דברי רבינו - מימין ומשמאל (כנושאי כלים), הצגנו את שני הטורים העיקריים, (שמפאת חשיבותם הרבה ראוי ללמוד להקדיש בהם את מירב כוחותיו), הלא הם טורי ה"נחל נובע" "מקור חכמה":

ג) "נחל נובע". בטור זה הצגנו את מה שמהווה כעין 'פירוש הפשוט' לדברי רבינו - מתוך ספרי רבינו ותלמידיו, ובראשם מוהרנ"ת ז"ל. טור זה מיוסד על דברי רבי אברהם ב"ר נחמן בהקדמת "ביאור הליקוטים", שכתב לגבי פירושי מוהרנ"ת: "ראה ראיתי, שבאמצעות הדרש חתר ומצא מסילות נפלאות בלימוד תורת רבינו"ל גם בפשיטות וכו', והם מובלעים ומובללים באמצעות דרושו הנ"ל, עד שקשה וכבד להבחין כלל בהם". אכן פירושו של רבי נתן הם לנו כמוצא שלל רב בתורנו אחר הבנת דברי רבינו.

בעסקנו בטור זה פנינו בראש וראשונה ל"ליקוטי הלכות", (בעיקר להלכות המיוסדות על המאמר הנלמד, אך גם לקטעים מהלכות נוספות הקשורים למאמר), וליקטנו מהם את דברי מוהרנ"ת המבארים על דרך הפשט איזה ענין הנזכר במאמר.

הוספנו לצרף נקודות ועניינים שיכולים להיות לעזר וסיוע בהבנת דברי רבינו, הן מספרי רבינו עצמו, והן מספרי תלמידים מוקדמים, הלא הם: "ליקוטי אב"ן", "פרפראות לחכמה", "קרא דשבתא", "זמרת הארץ", "נחת השולחן", "ירח האיתנים", "באבי הנחל", "ביאור הליקוטים", "כוכבי אור", "מי הנחל", ו"עצות המבוארות".

ד) "מקור חכמה". כשמו כן הוא, בטור זה הצגנו את המקורות והמובאות אותם הזכיר רבינו במאמרו. עוד הרחבנו להציג גם את השייך לכל מקור, מתוך הספרים הקדושים שבכללות שבעים פנים שבתורה - מה שראינו, לפי קוצר דעתנו, כמקושר ומועיל להבנת דברי רבינו, מבלי להפליג מן המכוון, ומבלי להעמיס על הלומד. טור זה מיוסד בעיקר על הכלל החמישי והכלל השמונה עשר מח"י כללי העיון שבהקדמת הספר "ביאור הליקוטים".

ובפרט על הקשרים הקיימים בין חלקי המאמר (ע"פ הכלל הראשון). הביאורים וההערות שבטור זה נכתבו ע"י עורכי הספר, וכולם 'בדרך אפשר ואולי'.

כללים חשובים:

◆ כל דברי המעתיק (משפטי הקשר והערות העורכים) מוצגים בגופן מוקטן ביחס לגופן הרגיל, וכן כל המראי-מקומות שבסוגריים המובאים בגוף המובאות שציטטנו, מוצגים גם כן באותו גופן מוקטן.

◆ להווי ידוע! שהמובאות שבספר מצוטטות כלשונן במקור, ובמקרים בהם נדרשנו לדלג על קטע בתוך הציטוט (כדי להקל על הלומד), ציינו את הדילוג ע"י הסימן (...), או ע"י המלה וכו' (או וגו') בגופן מוקטן. כלל זה נכון לגבי כל הטורים, מלבד טור ה"ערכים וכינויים", שמפאת קוצר השורות, דילגנו על אותיות ומילים גם בלי לציין זאת, אך עם כל זה הקפדנו לשמור על כוונת המחבר.

◆ בסוף הספר מובאת פתיחה קצרה המבארת את עיקרי השורשים היסודיים בקבלה, וכן רשימה של הספרים המובאים בספר ושמות מחבריהם, וכן לוח של ראשי התיבות המופיעים בספר.

ביצד מומלץ ללמוד בספר פאר הליקוטים

מוהר"ן), כי אם מי שיכול לומר כל תורה ותורה פנים ואחור'. ענין זה שייך לכלל הראשון והעיקרי מח"י הכללים (שכתב ראבר"ג בהקדמת ביאור הליקוטים), המכונה 'מינייה וביה', המורה ללומדים לפרש את התורה מתוך חלקיה השונים, ע"י קישור בחינות דומות במאמר, שע"ז יוכל הלומד לענות לשאלות שמתעוררות לו בעת הלימוד, ולמצוא את המסילה של אותה התורה, לעובדא ולמעשה.

ט) **"עצה ותושיה"**. מכיון "שכל עיקר כוונת רבינו הקדוש והנורא ז"ל בכל התורות שגילה, היה הכל רק בשביל המעשה" (הקדמת ליקוטי תפילות), על כן אמרנו להביא את העצה למעשה היוצאת מתוך העמוד הנלמד, (אותה דלינו לרוב מהספר "קיצור ליקוטי מוהר"ן").

י) **"ואני תפלה"**. על מנת שיוכל הלומד לקיים את עצת רבינו "לעשות מהתורות תפלות", ש"מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה" (כדאיתא בליקוטי מוהר"ן ח"ב כה), על כן השתדלנו להביא קטעי תפלה מהסה"ק "ליקוטי תפלות", "תפלות ותחנונים" ומ"תפלות הבוקר", השייכים לעמוד הנלמד, וכל המוסיף תבוא עליו ברכה.

יא) **"מבואות"**. בטור זה מוגשות ללומד הקדמות ומבואות, לנושאים המרכזיים בקבלה הנזכרים בדברי רבינו, (אותם ראינו לנכון להציג ללומד בהרחבה וביסודיות, מעבר למה שמובא במסגרת טור ה"ערכים וכינויים"). טור זה מיוסד גם הוא על הכלל השמונה עשר מח"י כללי העיון.

יב) **"מסילת הקשרים"**. טור זה מסייע ללומדים לשוב ולקשר את הנלמד בטורים הסובבים, עם דברי רבינו במאמר. הטור מקבץ הפניות מכל הטורים האחרים, המצביעות על השימוש בח"י כללי העיון,

ראשית נקדים, שאין דרך אחת בלעדית כיצד ללמוד ספר זה, אך ישנם מספר עקרונות עליהם רצינו להמליץ. טרם יתחיל הלומד לעיין בטורי הספר, כדאי וכמעט הכרחי, ללמוד את התורה עצמה (היינו את דברי רבינו כהווייתם) מרישא לסיפא, מספר פעמים, כדי להיות בקי במהלך התורה ובחלקיה השונים, כמובא בדברי רבינו בשיחות הר"ן (אות קצט) 'אמר: אין מי שיוכל להבין בהספר (היינו בספר ליקוטי

בטורים אלו, ימצא הלומד ביאורים ופירושים לדברי רבינו מדברי מוהרנ"ת ותלמידיו.

תועלת ג': היכרות עם הערכים והמושגים שבתורה - הנעשית דרך לימוד טור ה'מבואות' וטור 'ערכים וכינויים'.

בלימוד זה תהיה תועלת גדולה ללומדים, המרגישים שחסר ההיכרות שיש להם עם חלק מהמושגים והערכים, מונעים מהם את האפשרות להבין את דברי רבינו.

ישנם טורי עזר נוספים, כגון תפילות, עצות, תרגומים ועוד, כמובא לעיל בסקירת הטורים ותפקידיהם.

♦ יהיו לומדים שיעדיפו ללמוד במקביל את הטורים, ויעברו בכל אות בתורה על כל הטורים השייכים לה, ויהיו לומדים שיעדיפו לעבור קודם על טור פלוני לאורך כל התורה, ורק אח"כ לחזור מתחילה ולעבור על כל התורה עם טור אחר.

קשה לומר מהו סדר הלימוד הרצוי בין הטורים השונים, וכל לומד יעשה כנטיית לבו, ויחפש את צורת הלימוד בספר, באופן שיועיל לו על הצד הטוב ביותר, בס"ד.

ניתן גם להשתמש בספר פאר הליקוטים כספר עזר, (דהיינו שהספר פאר הליקוטים יהיה פתוח במקביל לספר ליקוטי מוהר"ן), ובכל עת שהלומד בליקוטי מוהר"ן יתקשה בהבנת מקור או ערך מסויים, או יחפוץ לראות כיצד מוהרנ"ת ביאר ענין זה וכדומה, יעיין בספר פאר הליקוטים הפתוח לצדו (במקום בו הוא התקשה), ויקבל את מבוקשו.

(כמובן שלימוד זה של הכרת התורה מרישא לסיפא, יוכל להיעשות גם מתוך כל מהדורה רגילה של הספר ליקוטי מוהר"ן).

לאחר שהלומד מרגיש שהינו בקי דיו בתורה עימה הוא בחר ללכת וללמוד בעיון, הוא יכול כעת להסתייע בטורי העזר שבספר פאר הליקוטים, ועל ידם לבסס ולבנות את הבנתו בדברי רבינו, ולהעמיק בהם.

♦ אפשר לחלק את התועלות שישנן בטורי הספר לשלוש עיקריות, שכל אחת מהן מסייעת ללומד באופן שונה, כדלהלן:

תועלת א': העמקה במקורות - הנעשית דרך הטורים 'מקור חכמה' ו'מילואי חכמה'.

כבר בלימוד הראשוני של התורה, כאשר הלומד פוגש מקור ואינו מבין את פשט הלימוד המדובר שם, וכיצד רבינו הביא ממנו ראיה, מומלץ ללמוד מקור זה בכלליות מהטורים 'מקור חכמה' ו'מילואי חכמה', כדי להבין את פשט דברי רבינו.

אמנם, לאחר שהלומד הכיר היטב את התורה, אז נעשה עיקר הלימוד בעיון בטורים אלו, ואז יראה המעיין כיצד כל מקור ומקור, שופך אור על הבנת התורה, ומחובר למסילה של התורה הנלמדת.

כאן ראוי להזכיר את הטור 'מסילת הקשרים' (שאליו יש הרבה הפניות מהטורים 'מקור חכמה' ו'מילואי חכמה'), ובו אנו משתפים את הלומדים בקשרים ובהבנות שעלו לנו בהבנת המאמר הודות לשימוש בח"י הכללים של ראבר"ג.

תועלת ב': לימוד פירושי מוהרנ"ת ותלמידיו וכו' - הנעשה דרך לימוד הטורים 'נחל נובע' ו'ילקוט הנחל'.